

ONDER DE LOEP

Mededelingen en convocaties
afdeling Hengelo / Oldenzaal

COLOFON

Redactie:

Harry de Jong

Redactieadres:

Abelenstraat 2a
7556 DT Hengelo
☎ (074) 291 7611
e-mail: harry.dejong@natuur-hgl.nl

Verspreiding OdL:

André Bolt

Kopij:

Onder de Loep verschijnt 4 x per jaar, in maart, juni, september en december. De kopij voor de desbetreffende convocaties dient uiterlijk ½ maand voor het verschijnen in het bezit te zijn van de redactie. Kopij die te laat wordt ingeleverd zal in overleg met de auteur in een van de daarop volgende convocaties worden geplaatst.

Kopij dient uiterlijk 2 weken voor de verschijningsdatum binnen te zijn op bovengenoemd redactieadres via e-mail.

De redactie is continu op zoek naar kopij. Om interessante artikelen te kunnen plaatsen doen wij een beroep op uw creativiteit.

Voorbeelden:

- resultaten van (eigen) veldbiologisch onderzoek,
- verslagen van excursies (ook van andere afdelingen),
- waarnemingen,
- vakantieverslagen,
- commentaren en meningen,
- aardige verhalen,
- enzovoort.

Heeft u bij uw artikel afbeeldingen, dan gaarne meesturen. Indien mogelijk wordt dat dan bij het artikel afgedrukt.

De redactie is niet verantwoordelijk voor de ingezonden stukken.

Afbeelding omslag:

Haft

(*Ephemeroptera spec.*)

Foto's: Harry de Jong
(tenzij anders vermeld)

ONDER DE LOEP

Mededelingen en convocaties van de
Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging,
Afdeling Hengelo / Oldenzaal

INHOUD

VAN HET BESTUUR	1
AGENDA	2
TERUGBLIK	6
ALGEMENE JAARVERGADERING 2014	7
VERSLAG ALGEMENE LEDENVERGADERING 2013	7
JAARVERSLAG 2013	9
BESTUURSSAMENSTELLING	9
BESTUURSACTIVITEITEN	9
LEDENAANTAL	9
ACTIVITEITEN 2013	10
FINANCIEEL JAARVERSLAG 2013	13
OVER SNEEUWKLOKJESBOOM HALEZIA	15
INTERVIEW MET ANDRE BOLT	19
SCHONINGSWERK BENTELERHEIDE	20
DE REGGE, THEMA VOOR HET EXCURSIEPROGRAMMA 2014	21
WAT GROEIT EN LEEFT ER IN EEN WIJK?	22
AANKONDIGING KIN CURSUS: KRINGLOPEN	22

De KNNV is opgericht in 1901. De afdeling Hengelo / Oldenzaal is opgericht in 1916. De vereniging stelt zich ten doel de bevordering van de natuurstudie, natuurbescherming en natuurbeleving. De ondertitel 'vereniging voor veldbiologie' benadrukt de rol van de natuurstudie.

Alle leden ontvangen het landelijk verenigingsblad NATURA. Leden van de afdeling Hengelo / Oldenzaal ontvangen daarnaast 4 maal per jaar het afdelingsblad ONDER DE LOEP. Het lidmaatschap van de KNNV (inclusief het lidmaatschap van de afdeling Hengelo / Oldenzaal) bedraagt € 30,- per jaar; gezinsleden betalen € 10,-

Betalingen d.m.v. machtiging of bankrekening

NL76 ABNA 0623 9775 91 t.n.v. Kon Ned Natuurhistorische Ver.

Een lidmaatschap loopt van 1 januari tot en met 31 december. Opzegging van het lidmaatschap uiterlijk 1 november bij de ledenadministratie van de afdeling. Voor meer informatie kunt u terecht bij de secretaris (zie onderstaand adres).

Bestuur van de afdeling Hengelo / Oldenzaal:

◆ Voorzitter (en ledenadministratie)

Bernard Wanders

van Heemskerckstraat 31, 7622 JG Borne, ☎ (074) 2668487

E-mail: jbwwanders@hotmail.com

◆ Secretaris

Jan Zwieneberg

Hengelose Esstraat 19, 7556 EA Hengelo, ☎ (074) 2423975

E-mail: j.h.zwieneberg@ziggo.nl

◆ Penningmeester

Jan Weernink

Landmansweg 102a, 7556 LZ Hengelo, ☎ (074) 2422448

E-mail: janweernink@wxs.nl

◆ Natuurhistorisch Secretaris

Bert Oude Egbrink

Adamsweg 8, 7553 KM Hengelo, ☎ (074) 2434340

E-mail: ag.oudeegbrink@hetnet.nl

◆ Bestuurslid en lezingen

Annette Ros

Venusstraat 111, 7557 WS Hengelo, ☎ (074) 2918668,

E-mail: anneteros8@gmail.com

◆ Bestuurslid, redactie `Onder de Loep` en Webmaster

Harry de Jong

Abelenstraat 2a, 7556DT Hengelo, ☎ (074) 2917611,

E-mail: harry.dejong@natuur-hgl.nl

◆ Website: www.knnv.nl/hengelo-oldenzaal

Van het bestuur

In deze Onder de Loep is het jaarverslag en financieel jaarverslag over het jaar 2013 opgenomen. Het algemeen jaarverslag biedt een goed beeld van de activiteiten binnen onze afdeling. Natuur in de stedelijke omgeving wordt één van de projecten voor dit jaar. We denken hierbij aan de wijk Slangenbeek. Het financieel jaarverslag laat een klein positief saldo zien. Volgend jaar zijn wij wel genoodzaakt de contributie enigszins verhogen. Beide jaarverslagen staan op de agenda van onze jaarvergadering op **dinsdag 25 maart** aanstaande. De vergadering begint om **20.00 uur** en wordt gehouden in de kleine zaal van het **Nivoncentrum** aan de Lodewijkstraat 1 in Hengelo. Na de pauze is er een macrofotografie presentatie van Gerben Winkel over hele kleine paddenstoeltjes (met geluid). Het is een doorlopende presentatie van circa een half uur. Joop de Wit heeft de presentatie al gezien en deelt mee dat de presentatie kan wedijveren met professionele natuurdocumentaires op TV. We hopen op een grote opkomst.

In deze Onder de Loep beginnen we ook met een nieuwe rubriek met verslagen van gesprekken die Annet Ros en Bernard Wanders hebben gehouden met wat oudere leden die al lang lid zijn van onze afdeling. In het gesprek kunnen allerlei zaken aan de orde komen zoals het favoriete dier of plant,

natuurgebied of natuurboek van het lid. De afdeling Hengelo zelf krijgt uiteraard ook de nodige aandacht. We hebben André Bolt bereid gevonden om het spits af te bijten. Het is de bedoeling om meer leden voor deze rubriek te benaderen.

Verder kwam in de laatste bestuursvergadering het honderdjarig jubileum van onze afdeling in 2016 aan de orde. Het is de bedoeling om dat jaar wat extra activiteiten te organiseren zoals een jubileumnummer van Onder de Loep of een bijzondere lezing. Andere leuke ideeën of suggesties voor het jubileum zijn van harte welkom. Geef ze door aan het bestuur.

Tenslotte vragen wij nog uw aandacht voor het schoningswerk op de Bentelerheide. Onder leiding van Wytze Boersma wordt daar al heel wat jaren de opslag van den, berk en vuilboom kort gehouden en strooisel van pijpenstrootje met de hark verwijderd. Op 22 maart en 5 april aanstaande wordt het schoningswerk voortgezet. Dan heeft u ook de kans om de door de Stichting Twickel uitgevoerde werkzaamheden te bekijken. Hierover staat een artikel met foto's in de vorige Onder de Loep.

Bert Oude Egbrink

**Wandeling tijdens de
nieuwjaarsreceptie**

Excursies

Het gebruikelijke verzamelpunt is (tenzij anders aangegeven) aan de **Boerhaavelaan te Hengelo** op het parkeerterrein naast huisnummer 146 (is richting Borsthuis). Ieder wordt vriendelijk verzocht zo veel mogelijk met de auto te komen zodat er genoeg plaatsen zijn voor hen die niet over een auto beschikken.

Indien van toepassing wordt ook het **verzamelpunt ter plekke** aangegeven voor degenen die hier rechtstreeks naar toe willen (dit is op eigen risico bij het evt. niet doorgaan van de excursie).

De excursies zijn **veldbiologische excursies**. Voor inlichtingen kunt u contact opnemen met de coördinator van de excursie.

Lezingen / vergaderingen

De gebruikelijke plaats waar lezingen / vergaderingen worden gehouden (tenzij anders aangegeven) is het Buurthuis "t Lansink" aan de Twijnstraat 8 te Hengelo.

Indien er belangstelling is voor "meerijden met anderen" bij een lezing 's avonds: neem even contact op met een van de bestuursleden (zie colofon).

Lezingen afd. Enschede

De lezingen van de afd. Enschede vinden plaats in het museum `de TwentseWelle` te Enschede

Overzicht activiteiten afd. Hengelo-Oldenzaal

Zondag 16 maart 2014	Excursie: Diepenheim
Zaterdag 22 maart 2014	Schonon: Bentelerheide
Zaterdag 29 maart 2014	Excursie: Egheria
Zaterdag 05 april 2014	Schonon: Bentelerheide
Zondag 13 april 2014	Excursie: Saasveld
Zondag 27 april 2014	Excursie: Dummersee Duitsland
Zondag 11 mei 2014	Excursie: Twickel
Zondag 25 mei 2014	Excursie: Regge Nijverdal
Zondag 08 juni 2014	Excursie: Silberberg
Zondag 22 juni 2014	Excursie: Wildernis

Excursie: Diepenheim

Datum : Zondag 16 maart 2014
Thema : Bron van de Regge
Vertrek : 09.00 uur (Boerhaavelaan Hengelo)
Duur : Ochtend
Coördinatie : Wytze Boersma (074-3762711)

We beginnen de Regge excursie bij de bron van de rivier. Het is geen echte bron maar een aftakking van de Schipbeek. (eigenlijk is de Schipbeek een aftakking van de Koningsbeek). In 2007, 2008 en 2009 zijn tussen Diepenheim en de Schipbeek herstelwerkzaamheden uitgevoerd. Deze veranderingen zullen we tijdens de excursie bekijken.

Hoewel het nog vroeg in het seizoen is, hopen we toch leuke waarnemingen te doen. Mogelijk vinden we langs de nieuwe delen nog wat pioniersvegetatie en wat mossen. Voor vogels is het een aantrekkelijk gebied. Als we geluk hebben, zien we de kleine zilverreiger nog. Het is in ieder geval landschappelijk een aantrekkelijk gebied onder alle weersomstandigheden.

Verzamelpunt: de parkeerplaats van de begraafplaats van Diepenheim om plm. 09.30 uur..

Excursie: Egheria

Datum : Zaterdag 29 maart 2014
Thema : Voorjaar
Vertrek : 09.00 uur (Boerhavelaan Hengelo)
Duur : Ochtend
Coördinatie : Bert Oude Egbrink (074-2434340)

Het landgoed Egheria bevindt zich op en rond de Tankenberg. Het is een oud Twents hoevenlandschap met oude boerderijen, omgeven door akkers, houtwallen, weilanden en bossen. Het landgoed van de familie ten Cate is sinds 1977 in bezit van Natuurmonumenten. Het gebied kenmerkt zich door een grote rijkdom in planten en dieren. Dit is het gevolg van de ondergrond die bestaat uit een mengeling van klei, zand, grind en stenen die in de voorlaatste ijstijd is gevormd tot de Oldenzaalse Stuwwal. Hier ontspringen ook een aantal beken. Ook voor vogels is deze verscheidenheid aan terreintypes zeer aantrekkelijk. Misschien komen we de Middelste bonte specht wel tegen die hier als broedvogel voor komt.

Verzamelpunt: de parkeerplaats van het (afgebrande) restaurant Pan aan de weg van Oldenzaal naar de Lutte om 09.30 uur.

Excursie: Saasveld

Datum : Zondag 13 april 2014
Thema : Voorjaar-landschapsinrichting
Vertrek : 09.00 uur (Boerhavelaan Hengelo)
Duur : Ochtend
Coördinatie : Bernard Wanders (074-2668487)

Sinds 1998 is er in het gebied Saasveld-Gammelke een landinrichting gaande. Tot op heden is de uitvoering nog gaande maar zijn de veldwerkzaamheden grotendeels uitgevoerd. Met name de beken, Lemselerbeek, Saasveldebeek, Gammelkerbeek en Deuringerbeek, zijn grotendeels weer meanderend aangelegd. Ook de oeverzones zijn verbreed en glooiend gemaakt. Een aantal begeleidende broekbossen en hooilanden zijn voorzover mogelijk hersteld.

Graag wil ik met u gaan kijken hoe een en ander er nu uit ziet. In bijgevoegde afbeelding is in een kaart van het gebied aangegeven wat er globaal aan landinrichtingsplannen is uitgevoerd.

Excursie: Dümmersee

Datum : Zondag 27 april 2014
Thema : Weidevogels
Vertrek : 09.00 uur (Boerhavelaan Hengelo)
Duur : Dag
Coördinatie : Bernard Wanders (074-2668487)

De Dümmer See ligt westelijk van de heide/veen gebieden waar we in het najaar de tienduizenden Kraanvogels bewonderen. Rondom het meer liggen diverse weide gebieden met een rijke vogelstand. Grutto's, kieviten, tureluurs, watersnippen broeden er in vele tientallen. Kemphanen bezoeken het gebied op doortrek naar noordelijke streken. Ook ganzen en eendensoorten broeden er. Daarnaast zijn er diverse zangertjes zoals de bij ons zeldzaam geworden veldleeuwerik.

We zullen ook het bijbehorend bezoekerscentrum bezoeken. Daar is uitgebreide informatie te zien over de vogels van dit prachtige Natura 2000 gebied. Wanneer de tijd het toelaat kunnen we ook nog op zoek gaan naar enkele kilometers verderop in een hoofdspanningsmast broedende visarend.

Visarend

Excursie: Twickel

Datum : Zondag 11 mei 2014
Thema : Natuurbeleving
Vertrek : 09.00 uur (Boerhavelaan Hengelo)
Duur : Ochtend
Coördinatie : Harry de Jong (06-55324290)

We zullen het centrale gedeelte van Twickel verkennen. Hier hebben we grote kans om 5 spechtsoorten te zien, o.a. de Middelste bonte specht en de Zwarte specht.

Middelste bonte specht

Verder voert de route over het Bokdammerveld, een klein heidegebiedje met Klokjesgentiaan, Boompieper en Houtsnip.

Via erva Graes lopen we terug naar de Noordmolen met kans op IJsvogel en Grote gele kwikstaart.

Verzamelpunt: de parkeerplaats bij Kasteel Twickel. Wij zullen hier om plm. 09.15 vertrekken.

Excursie: Regge Nijverdal

Datum : Zondag 25 mei 2014
Thema : Bron van de Regge
Vertrek : 09.00 uur (Boerhavelaan Hengelo)
Duur : Ochtend
Coördinatie : Wytze Boersma (074-3762711)

In dit traject zijn een tweetal projecten uitgevoerd. Het eerste project is de landinrichting Rijssen ter hoogte van Zuna en Notter. Daar krijgt de rivier een meanderend karakter en er zijn hoog water bergingen gerealiseerd. Voor de bezoekers is een nieuw fietspad aangelegd. Hierdoor krijgt men een goed beeld van de uitgevoerde werkzaamheden.

Het tweede project ligt ten zuiden van Nijverdal net achter "Lange Jan" (een rij woningen aan begin van Nijverdal). Over een lengte van 1200 meter krijgt de Regge het natuurlijke karakter weer terug. Het gebied wordt als recreatief uitloop gebied voor Nijverdal ingericht.

Wij zullen het eerste gebied bekijken.

Verzamelpunt: we starten halweg Rijssen-Nijverdal (N347), bij de stuw met picknickbanken om plm. 09.30 uur. Het is tussen de palen N12 en N16 van groene route van het wandelnetwerk-Twente.

Excursie: Silberberg

Datum : Zondag 08 juni 2014
Thema : Kalkflora
Vertrek : 09.00 uur (Boerhavelaan Hengelo)
Duur : Dag (tot 16.00 uur)
Coördinatie : Bert Oude Egbrink (074-2434340)

In 2009 zijn we voor het laatst met onze afdeling naar de Silberberg geweest om de kalkflora te bekijken. De Silberberg ligt tussen Osnabrück en Lengerich. De berg, een "Naturschutzgebiet" is 180 m hoog en bestaat uit een kalkgraslandhelling dat omzoomd wordt door een beuken-haagbeukenbos. Het gebied is bekend als groeiplaats van verschillende soorten orchideeën. Na de lunch kunnen we een moerasje in een kalkgroeve bij Lengerich gaan bekijken. In het septembernummer van Onder de Loep (jaar 2009) staat een uitgebreid door Wytze Boersma gemaakt verslag van de excursie. Hierin kun je nalezen wat er toen allemaal gezien is.

Bijenorchis

Excursie: Wildernis

Datum : Zondag 22 juni 2014
Thema : Natuurbeleving
Vertrek : 09.00 uur (Boerhavelaan Hengelo)
Duur : Ochtend
Coördinatie : Harry de Jong (06-55324290)

Het meest noordelijke deel van de Wildernis bestaat voor een belangrijk deel uit een geaccidenteerd heideterrein, waarin we zowel vochtige dopheidezones als vochtige en droge struikheidezones aantreffen.

Hier en daar vinden we enkele verspreid staande oude vliegdennen. In de lage delen liggen enkele maten, vochtige hooilanden omzoomd door wallen, die begroeid zijn met eiken en berken. Over het algemeen zijn de maten bijzonder drassig en deels begroeid met elzen- en wilgenstruwelen. Gagelstruwelen treffen we voornamelijk aan op de overgangen naar de dopheide. Vanwege de bijzondere vegetatie (moerasvergeet-mij-niet, glikkruid) worden de maten jaarlijks gemaaid en wordt het afkomende gewas afgevoerd. Zonnedauw groeit voornamelijk op die plaatsen waar regelmatig wordt geplagd. Het terrein aan de Hofmeyerweg is een heidebebossing.

Aan de vochtige heide herinnert nog het ven, dat omgeven wordt door een rand van gagelstruiken. Het bos is kleinschalig van karakter en biedt een rijke afwisseling aan talrijke houtsoorten, zoals eik, beuk en diverse naaldhoutsoorten, waaronder veel exoten. In dit gebied liggen ook enkele schraalgraslandpercelen.

Bosuil

Kortom, het landschap is hier bijzonder gevarieerd. Dit betekent o.a. dat het gebied rijk aan vogels is. Vele zangvogels hebben dit gebied als broedterrein uitgezocht. Daarnaast worden hier nog waargenomen: ransuil, bosuil, sperwer, havik, wulp, houtsnip en verschillende soorten spechten. Tot dit reservaat wordt ook gerekend het zogenaamde Sterrebos dat direct grenst aan het landgoed Hof Espelo. Het Sterrebos werd in het begin van deze eeuw aangelegd naar ontwerp van landschapsarchitect Watzel. De bospercelen worden verdeeld door een regelmatig sterpatroon van acht lanen, omvat door een min of meer regelmatig carré van lanen. Als laan beplanting treffen we eik en beuk aan met plaatselijk rododendrons als ondergroei. Als bodembegroeiing komen ondermeer diverse varensoorten en bosbes voor. Het bos wordt doorsneden door een tweetal beken, waarvan de een nog ongeschonden is.

Verzamelpunt: de parkeerplaats bij boomkwekerij Menkehorst aan de Nieuwe Grensweg te Hengelo. Wij vertrekken hier om plm. 09.15 uur.

Verslag excursie: Twickel

Datum : Zaterdag 15 februari 2014
Thema : Frisse neuzenwandeling
Deelnemers : 3
Leiding : Bert Oude Egbrink
Weer : Bewolkt

De frisse neuzenexcursie ging deze keer naar het landgoed Twickel bij Delden. Hier hebben we een stuk van de zogeheten Umfassungsweg lopen. De route voerde ons langs de Noordmolen, door het Bokdammerveld, de Azelermeen en het Koematenveld en over de Deldener Esch. Door de hoge temperatuur en de harde wind was er geen sprake van een frisse neus halen maar eerder van uitwaaien.

Bij het erve Bokdam liepen de lammetjes al buiten. Erve Bokdam is één van de bedrijven op het landgoed die meedoet met het project Boeren voor natuur. Harry de Jong heeft hier de vogelstand in beeld gebracht. Zelf hebben we niet veel vogels gezien. In het bos zagen we een groep vinken en op de Deldener Esch een groep kieviten. Onderweg zagen we bloeiende hazelaars, sneeuwkllokjes en krokussen maar ook al speenkruid dat in bloei stond. Het ging wel om een enkel exemplaar. Het excursie seizoen is weer begonnen.

Waargenomen soorten

Vogels

Blauwe Reiger	Heggenmus
Houtduif	Kievit
Meerkoet	Merel
Vink	Wilde Eend

Planten & Mossen

Hazelaar	Paardenbloem sp.
Paarse dovenetel	Sneeuwkllokje sp.
Speenkruid	

Algemene Jaarvergadering 2014

Datum en tijd: **dinsdag 25 maart 2014 om 20.00 uur**
Plaats: **Nivon-centrum** (kleine zaal) aan de Lodewijkstraat 1.

1. Opening
2. Goedkeuring verslag ledenvergadering d.d. 2 april 2013 (bijlage).
3. Ingekomen stukken en mededelingen.
4. Jaarverslag 2013 van secretaris, excursiecommissie en werkgroepen (bijlage)
5. Financieel jaarverslag 2013 en balans 31-12-2013 (bijlage)
6. Verslag kascommissie
7. Benoeming kascommissie.
8. Begroting 2014 en contributie 2014 en 2015.
9. Bestuursamenstelling.
B. Wanders treedt af. De overige leden zijn herbenoembaar. Het bestuur stelt voor om W. Boersma te benoemen als nieuw bestuurslid. Verder vraagt het bestuur de vergadering toestemming om in de komende bestuursvergaderingen de taken te verdelen.
Tot 14 dagen voor deze vergadering kunnen twee leden conform artikel 8 lid 6. een tegenkandidaat voordragen bij het bestuur. Deze kandidaat moet zich hiermee schriftelijk akkoord verklaren.
Voor de jaarvergadering van 2015 wordt een rooster van optredens opgesteld.
10. VV op zaterdag 5 april 2012 te Nijkerk. De stukken kunnen ter vergadering ingezien worden.
11. Vaststelling benoeming afgevaardigden naar VV 2014. Voorgesteld wordt dat J. Zwienenberg en A. Ros de afdeling zullen vertegenwoordigen.
12. Stand van samenwerking met andere organisaties en gemeente.
13. Afdelingsactiviteiten 2014 en 2015
14. Rondvraag en sluiting

Pauze

Gerben Winkel heeft een macrofoto serie gemaakt van allerlei kleine paddestoelen. Een presentatie, die volgens kenners van deze paddenstoelen, kan wedijveren met de beste natuurfilms.

Verslag algemene ledenvergadering 2013

De vergadering vond plaats op 2 april 2013 in het Nivon-Centrum te Hengelo.
Er waren 11 leden aanwezig.
Afwezig met kennisgeving: W. Mardjan, L. van Run en J. Weernink.

1. Opening

De voorzitter, Bernard Wanders, heet de aanwezigen van harte welkom en opent de vergadering. Aan het begin van de vergadering wordt stilgestaan bij het overlijden van de dames J. van Zomeren en H. van de Berg. Beide overleden worden door middel van een ogenblik stilte herdacht.

2. Verslag ledenvergadering d.d. 2 april 2012.

Het verslag wordt, met dank aan Annette Ros, goedgekeurd.

3. Ingekomen stukken en mededelingen.

KNNV en IVN hebben van College van B. en W. van Hengelo een brief ontvangen waarin de heren Joop de Wit en Jan Zwienenberg bedankt worden voor het aanleveren van de foto's van alle beschermde bomen in Hengelo. Ook is er dank voor de andere activiteiten die voor en samen met de gemeente zijn uitgevoerd. Men spreekt ook de wens uit dat deze werkwijze op dezelfde prettige wijze voortgezet kan worden. Naar aanleiding van een eerder gemaakte afspraak bij de start van het inventarisatiewerk in de Hasseler Es, kwam nu de bevestiging dat wij een audiovisuele apparatuur (beamer) tot een bedrag van € 1200,00 mogen aanschaffen. Dit gebeurt in overleg met het IVN.

4. Jaarverslag 2012 van de secretaris, excursiecommissie en werkgroepen.

Het uitgebreide verslag, dat een goed beeld geeft van de vele activiteiten van onze afdeling, wordt, met dank aan de secretaris en de opstellers van de verschillende onderdelen, goedgekeurd.

5. Financieel jaarverslag 2012 en balans 31-12-2012.

Er is over 2012 een positief saldo van € 134,29. Dit wordt toegevoegd aan de reserve, waaronder de viering van ons 100 jarig bestaan in 2016.

In de loop van het volgende jaar zullen we met de voorbereidingen hiervan starten. De voorzitter wil hier alle leden bij betrekken.

Het verslag en de balans waren duidelijk en worden goedgekeurd.

6. Verslag kascommissie.

Joop de Wit en Laurens van Run hebben de kas gecontroleerd. Op basis van hun bevindingen stellen zij voor het bestuur decharge te verlenen. De vergadering stemt hiermee in. De voorzitter dankt de penningmeester voor zijn werkzaamheden.

7. Benoeming kascommissie.

Joop de Wit is aftredend. De voorzitter dankt hem voor zijn werk. De nieuwe commissie bestaat uit Laurens van Run en Gerrit Haverkamp. Maggie Verdriet wordt reserve lid. Zij wil wel graag uitgenodigd worden voor de eerst volgende kascommissie.

8. Begroting 2013 en contributie 2013 en 2014.

De contributie blijft €30,00 en € 10,00.

9. Bestuurssamenstelling.

De voorzitter geeft aan dat er nog een bestuursvacature is. Het bestuur krijgt de volmacht om tussentijds 1 of 2 nieuwe bestuursleden te werven.

10. VV op zaterdag 13 april 2013 te Nijkerk.

Bernard Wanders ligt de agenda van de vergadering toe. Uit de verschillende agendapunten blijkt dat de samenwerking met het IVN steeds groter wordt. Zo kunnen IVN-leden deelnemen aan activiteiten van AKC. 's Middags zal er veel aandacht besteed worden aan het project Natuur in de Stad. Wij hopen dat het ook voor ons bruikbare suggesties oplevert.

11. Vaststelling afvaardiging naar de VV 2013.

Jan Zwienenberg zal onze afdeling vertegenwoordigen. Bernard Wanders gaat ook.

12. Stand van zaken samenwerking met andere organisaties.

De samenwerking met het IVN is groeiende. De afspraak om te werken met een gezamenlijke afvaardiging in externe overlegvormen (extern groenberaad, Weusthag) werkt goed.

De samenwerking met de NMRH verloopt echter stroef. Bernard Wanders en Jan Zwienenberg geven een aantal voorbeelden uit het afgelopen jaar. Het blijkt dat we over de inhoud misschien niet zoveel verschillen maar wel over de wijze waarop vraagstukken opgelost moeten worden. Han Limburg, lid van NMRH, geeft ook zijn mening en herkent het geschetste beeld. Dit is ook onderwerp van gesprek binnen NMRH.

Bernard en Jan geven aan dat dit het functioneren binnen het extern groenoverleg zeer moeilijk maakt. Na discussie wordt afgesproken dat onze afdeling niet langer een van de partners binnen het bestuur van NMRH zal zijn. Wel blijft de bereidheid om samen te werken bij concrete projecten. Het bestuur zal dit schriftelijk aan de NMRH mededelen. De gemeente wordt mondeling geïnformeerd.

Han Limburg houdt een pleidooi voor het gericht verzamelen van informatie door de KNNV. Deze kennis is nodig om goede beslissingen te nemen. Hij maakt dit duidelijk aan de hand van voorbeelden zoals de HCH en de neerslag van Twence. Als we hier een nulmeting hadden gehad zouden we nu beter effecten kunnen meten.

13. Deelname door derden aan afdelingsactiviteiten.

Na toelichting van het voorstel wordt ingestemd met de deelname van IVN leden aan onze excursies. De deelname van KNNV-leden uit Enschede (inclusief leden Twentse Welle) verloopt nog niet altijd soepel. Bernard bespreekt dit met het bestuur van Enschede.

14. Afdelingsactiviteiten 2013 en 2014.

In 2014 willen we samen met het IVN wat gaan doen over natuur in de stad.

Wytze Boersma vertelt over het poelenproject in Twickel dat in 2012 van start is gegaan. Er zijn 6 poelen bezocht en geïventariseerd op amfibieën, libellen en flora. Er is een verslag gemaakt waarin naast de inventarisatie-gegevens ook adviezen worden gegeven ten aanzien van de kwaliteit van de poelen. Dit verslag wordt besproken met de Stichting Twickel. In 2013 worden weer 6 poelen onder de loep genomen.

15. Presentatie leden.

Tijdens dit onderdeel werd een deel van het beeldverslag van KNNV Vijfdaagse vertoont. De DVD was van Wil Mardjan, die evenals een aantal andere leden van onze afdeling aan deze vijfdaagse, in het Lauwersmeergebied, heeft deelgenomen.

16. Rondvraag en sluiting.

Er waren geen vragen. Om ongeveer 22.15 uur sloot de voorzitter de vergadering.

Jaarverslag 2013

Bestuurssamenstelling

Samenstelling per 31-12-2012.

B. Wanders	-voorzitter
J.H. Zwienenberg	-secretaris
J. Weernink	-penningmeester
A.G. Oude Egbrink	-natuurhistorisch secretaris
K.H. de Jong	-lid, eindredactie Onder de Loep en website
A. Ros	-lid en organisatie lezingen.

Bestuursactiviteiten

Het bestuur heeft in 2012 vijf maal vergaderd.

Namens de afdeling bezoekt W. Mardjan leden die bijvoorbeeld ziek zijn (lief en leed). Deze bezoeken worden bijzonder op prijs gesteld.

Externe vertegenwoordiging:

Gewest KNNV: B. Wanders

Beleidsraad KNNV: B. Wanders

Extern groenoverleg gemeente Hengelo (mede namens IVN): J. Zwienenberg en B. Wanders

Stadspark Weusthag (samen met IVN): A. Becker (IVN) en B. Wanders

Klankbordgroep Groen Hasseler Es (mede namens IVN): J. Zwienenberg

Ledenvergadering 2013.

De ledenvergadering werd gehouden op 2 april 2013. Het jaarverslag is gepubliceerd in het maartnummer 2013 van Onder de Loep.

Ledenaantal

Het ledenaantal is de afgelopen jaren gedaald tot 72 leden/huisgenootleden.

Ledenblad Onder de Loep en website.

Het afdelingsblad verscheen in 2013 weer vier keer.

Harry de Jong verzorgt in samenwerking met André Bolt de uitgaven.

Leden zorgen voor de verspreiding van het grootste deel van uitgave. Hiervoor onze dank.

Verder worden exemplaren op een aantal punten in Hengelo en Borne ter inzage gelegd.

Onder de Loep geeft samen met de website een goed beeld van de vele activiteiten van onze afdeling.

Oude nummers van Onder de Loep zijn via de website in te zien.

a. Nieuwjaarsbijeenkomst op 19 januari 2013.

Dit jaar was er weer een goede opkomst

De bijeenkomst vond plaats in Café restaurant "de Zevenster" in Oele.

Na een mooie wandeling en lekker eten werden er door een aantal leden prachtige foto's van reizen, inventarisaties en observaties getoond.

b. Excursies 2013

Datum	Plaats	Thema	Aantal deelnemers
16 februari	Nijenhuis	frisse neuzen	6
16 maart	Smalenbroek	voorjaar	4
30 maart	Holthuis	voorjaar	6
14 april	Samernrot	voorjaarsflora	9
28 april	Hazelbekke	beekdal	9
16 mei	Voltherbroek	vogels	niet doorgestaan
25 mei	Elfterheurne	stuwwal	2
16 juni	Altena & Asbroek	bos en es	6
30 juni	Linde arboretum	lindebomen	5
20 juli	Buurserzand	heide	4
11 augustus	Duursche waarden	rivierenlandschap	8
31 augustus	Engbertsdijksvenen	hoogveenlandschap	4
15 september	Roderveld	najaar	2
29 september	Duivelshof	paddenstoelen	8
13 oktober	Elhorst	najaar	niet doorgestaan
26 oktober	Witte Veen	slotexcursie	7

Totaal zijn er in het jaar 2013 16 excursies georganiseerd waarvan er twee niet zijn doorgestaan. Het aantal deelnemers per excursie wisselde sterk namelijk van 2 tot 9. Het gemiddeld aantal deelnemers nam af in vergelijking met 2012. De leden van de excursiecommissie in 2013 waren Bernard Wanders, Wytze Boersma, Harry de Jong en Bert Oude Egbrink (*natuurhistorisch secretaris*).

c. Plantenwerkgroep

Naast dat er op individuele basis geïnventariseerd is voor FLORON is er mee geholpen met het poelenproject. Verder zijn twee km-hokken (bij de Slangenbeek en op Westermaat Noordwest) geïnventariseerd. Ook hiervan zijn de resultaten verzonden naar FLORON (*contactpersoon: Wytze Boersma*)

d. Poelenproject

In het voorjaar van 2012 heeft de Stichting Twickel ons gevraagd om een aantal poelen te inventariseren. Na intern overleg is besloten om hieraan medewerking te verlenen. Op het landgoed Twickel liggen ca. 30 poelen. De bedoeling is om deze poelen successievelijk op te schonen. Voordat men met deze werkzaamheden begint, wil men graag weten wat de natuurwaarden zijn van de poelen. Door het koude voorjaar van 2013 en andere verplichtingen is van de inventarisatie van de poelen niet veel terecht

gekomen. Vier van 6 poelen zijn maar gedeeltelijk bekeken. Daarom is besloten om dit jaar deze poelen goed te bekijken. De inventarisatie van de planten zijn doorgezonden naar FLORON.
(contactpersoon: Wytze Boersma)

e. Natuur in de Stad.

Op dit terrein werden meerdere activiteiten ontwikkeld al dan niet in samenwerking met het IVN. Voor een project soorten-tellen in een deel van Hengelo werd samen met IVN een subsidieverzoek ingediend. Dit werd, mede gezien het grote aantal inzendingen, afgewezen. Besloten is een nieuw initiatief uit te werken. Dit wordt begin 2014 besproken met een wijkcomité.

In de wijk Hasseler Es zijn er in nauwe samenwerking met de wijkraad twee excursies gehouden. Hiervoor bestond veel belangstelling, beide keren meer dan 40 deelnemers. Dit initiatief krijgt in 2014 een vervolg met een excursie en bijeenkomst over bomen.

Twee leden (Gerrit Haverkamp en Jan Zwienenberg) zijn gestart met de inventarisatie van alle bomen in een deel van de wijk Klein Driene. Deze zogenaamde 'wederopbouwwijk' heeft een monumentale status mede door de groenopzet waarbij bij de bouw een grote variatie aan bomen en struiken is aangeplant. Dit werd een arboretum genoemd. De oorspronkelijk tekeningen en lijsten zijn nog niet boven water maar de inventarisatie bevestigt de grote variatie.

Op monumentendag werden twee goed bezochte rondleidingen verzorgd. De inventarisatie wordt in 2014 afgerond.

(contactpersoon; Jan Zwienenberg)

f. Schoningswerk Bentelerheide.

In 2013 is het schoningswerk op de Bentelerheide voortgezet. Zoals vorige keren werd ook dit jaar het fijne werk, het snoeien van de uitgelopen boomstronken voort gezet. Door deze werkzaamheden hebben we het idee dat de Beenbreek populatie zich verder heeft uitgebreid. De landbouw gebieden rond de Bentelerheide worden door de Stichting Twickel omgevormd tot natuurgebied. Hiervoor zijn in 2013 grootschalige werkzaamheden uitgevoerd. Het moerasbos is helemaal verwijderd en de afvoersloten zijn gedempt. Hierdoor moet het grondwaterpeil gaan stijgen. Dit zal ongetwijfeld een positieve uitwerking hebben voor de Bentelerheide. Dit jaar zullen we de ontwikkeling dan ook volgen. Totaal zijn er in 2013 4 schoningsochtenden geweest. Hieraan namen 4 a 5 personen per keer deel.

(Contactpersoon: Wytze Boersma)

g. Cursuswerkgroep KIN (KNNV, IVN, NIVON)

Door de cursuswerkgroep KIN, een samenwerkingsverband van de Hengelose groenverenigingen, zijn er in 2012 twee cursussen georganiseerd.

In het voorjaar is de cursus "Creëer je eigen tuinreservaat" gehouden. Hiervoor hadden zich 22 deelnemers aangemeld. De cursus bestond uit twee theorieavonden en een excursie naar de tuin van Jan Arendsen. Na evaluatie werd deze cursus beoordeeld als goed tot zeer goed.

In het najaar werd de cursus "Mens en water". Deze cursus, bestond uit twee theorieavonden en een excursie. De eerste theorieavond had als onderwerp: "Water in de Stad" en werd verzorgd door de gemeente Hengelo. De tweede avond kwam het "Water in Twente" aanbod. Deze avond werd verzorgd door het waterschap Regge en Dinkel. De excursie ging naar de waterzuivering in Hengelo. Voor deze cursus waren 19 deelnemers. De waardering van de cursisten was goed tot zeer goed.

(Contactpersoon: Wytze Boersma)

h. Paddenstoelenwerkgroep Twente (KNNV/NMV)

De werkgroep (7 personen) is in 2013 totaal 13 maal op stap geweest (2 x voorjaar en 11 x najaar, vanaf eind augustus).

In maart is naar de Rode kelkzwammen en Krulhaarkelkzwammen gekeken in Nijverdal (oude stortplaats) en in mei was het tijd voor de Beekmijtertjes en Voorjaarskluiszwammen op de Lonnekerberg.

Tijdens de meeste excursies worden vele tientallen soorten gevonden; hierna volgende enkele bijzonderheden of nieuw gevonden soorten. Tijdens de excursies in augustus en september is in de Engbertsdijksvenen het Veenmosvuurzwammetje en het Grijs leemkelkje gevonden; bij het Lonnekermeer de Gele kussentjeszwam en op de Lonnekerberg de Okergele gordijnzwam en de Waaierbuisjeszwam. Het bezoek van het Aamsveen was geweldig: o.a. door de vondst van de zeer zeldzame Armbandgordijnzwam, maar ook de zeldzame Violette gordijnzwam, Valse veenmosgordijnzwam en de algemene Kopperode gordijnzwam. Als verdere zeldzame soorten vallen te noemen: de Forse melkzwam en de Fijnschubbige parasolzwam.

Op 29 september hadden we onze jaarlijkse KNNV-paddenstoelenexcursie, dit jaar op de Duivelshof (meetnet van Andries Rensen sinds 2001 en nu al enkele jaren van Laurens van Run). Opvallend waren de zéér vele, soms vreemd gevormde, Eekhoortjesbroden, alleen al in het meetvak 18 exemplaren. De bijzondere soorten waarvoor dit meetvak hier gekozen is t.w. Gele stekelzwam, Cantharel en Roodschubbige gordijnzwam lieten zich echter in het meetvak in het geheel niet zien. De Gele stekelzwam werd wel aangetroffen, zoals al jaren, vlak bij de parkeerplaats. We zagen in totaal wel 68 soorten, maar weinig zeldzame soorten. Van de Rode lijst alleen de al genoemde Gele stekelzwam, de Dunne weerschijnzwam en véél exemplaren van de Bruine ringboleet bij de jonge Denнетjes in het van zijn top laag ontdane gebied langs de Lossersestraat. Heel mooi waren de Baardige melkzwammen in de berm van de Lossersestraat. En, zoals je op de Duivelshof zou verwachten, de Duivelsbroodrussula, die zijn naam eer aan doet; proef er maar eens klein stukje van, dan weet je wel waar die naam vandaan komt.

Op 9 oktober waren op Egheria de Ruwe korstkogelzwam, Geribbelde satijnzwam en Fluweelhertezwam te melden. Op 23 oktober was in Die Bröke (Ahaus), de meest soortenrijke excursie t.w. 112 soorten, met als meest bijzondere soort de Ivoorzwam, in Nederland als zéér zeldzaam en bedreigd op de Rode lijst. Naast paddenstoelen was de mooiste waarneming de Vuursalamander, die helaas te snel was om op de foto gezet te kunnen worden.

Op 30 oktober was in Singgraven weinig te melden in tegenstelling tot de Junner Koelanden op 6 november met veel mooie soorten wasplaten

Op 13 november werd in de Engbertsdijksvenen de Grijsbruine zalmplaat gezien en de afsluiting was op 20 november in Arboretum Poortbulten met wederom veel soorten.

(Contactpersonen: Joop de Wit en Laurens van Run)

i. Weusthagpark

Voor onze afdeling was 2013 een rustig jaar. Er werd meegewerkt aan de Weusthagdag in het najaar. Een aantal leden zijn een literatuuronderzoek gestart met betrekking tot de geologische ondergrond.

j. Extern groenberaad van de gemeente Hengelo

Er is een vergadering geweest. De gemeente bekijkt of deze overlegvorm gehandhaafd moet blijven. Jan Zwienenberg en Gerrit Haverkamp hebben een presentatie over bomen en bijen getoond en besproken met het interne groenberaad. Deze presentatie is al eerder gepresenteerd voor bijenverenigingen in Hengelo en Oldenzaal.

(Contactpersonen: Jan Zwienenberg en Bernard Wanders)

Woord van dank.

Het bestuur kijkt met een goed gevoel terug op 2013. Graag willen we alle leden danken voor hun inzet.

Hengelo, februari 2014.

Financieel jaarverslag 2013

en begroting 2014

BATEN	WERKELIJK 2012	WERKELIJK 2013	BEGROOT 2013	BEGROOT 2014
Contributie	2.205,00	1.800,00	2.350,00	1.800,00
Contributie extra	30,00	32,50	0,00	0,00
Rente	42,14	44,89	25,00	25,00
Nieuwjaarsbijeenkomst	315,00	252,50	250,00	250,00
Subsidie Gemeente	0,00	1.213,61	0,00	0,00
Aanmaningskosten	0,00	0,00	0,00	0,00
Groep KIN	0,00	50,00	0,00	0,00
Giften	0,00	150,00	0,00	0,00
Diversen	0,00	5,28	50,00	50,00
Nadelig saldo	0,00	0,00	275,00	265,00
Totalen	2.592,14	3.548,78	2.950,00	2.390,00

LASTEN	WERKELIJK 2012	WERKELIJK 2013	BEGROOT 2013	BEGROOT 2014
Afdracht Hoofdbestuur	1.411,25	1.278,50	1.600,00	1.250,00
Abonnement/Lidmaatschap	24,08	0,00	25,00	25,00
Onder de Loep-drukkosten	328,00	278,22	350,00	300,00
Onder de Loep-verzendkosten	157,62	115,06	160,00	100,00
Bestuurskosten	22,45	25,00	50,00	50,00
Excursies	36,15	33,30	0,00	0,00
Lezingen	0,00	0,00	150,00	150,00
Nieuwjaarsbijeenkomst	341,00	296,25	300,00	250,00
Seniorbijeenkomsten	0,00	0,00	50,00	0,00
Drukwerk/Portokosten	10,00	11,88	15,00	15,00
Beamer	0,00	1.213,61	0,00	0,00
Bankkosten	54,34	98,01	50,00	50,00
Zaalhuur + koffie	42,20	0,00	150,00	150,00
Diversen	30,76	0,00	25,00	25,00
Reiskosten	0,00	0,00	25,00	25,00
Voordelig saldo	134,29	198,95	0,00	0,00
Totalen	2.592,14	3.548,78	2.950,00	2.390,00

CONTRIBUTIE	JAAR 2013	JAAR 2014	JAAR 2015
Lidmaatschap	30,00	30,00	32,00
Lidmaatschap, huisgenoten	10,00	10,00	10,00

Balans per 31 december 2013			
Bank	90,75	Te betalen kosten	12,54
Bank, best spaarrekening	4.427,29	Vooruit ontvangen	375,00
		Reservering:	
		Jubileum	1.302,05
Te ontvangen posten	1.258,50	Gewestelijke activiteit	1.750,00
		Kapitaal 31/12	2.336,95
Totaal	5.776,54	Totaal	5.776,54

Balans per 31 december 2012			
Bank	80,30	Te betalen kosten	12,54
Bank, best spaarrekening	3.630,15	Vooruit ontvangen	300,00
		Reservering:	
		Jubileum	1.302,05
Te ontvangen posten	42,14		
		Kapitaal 31/12	2.138,00
Totaal	3.752,59	Totaal	3.752,59

Excursie in het Aamsveen op 29 april 2012

Over Sneeuwkllokjesboom *Halesia* en Sneeuwvlokjesboom *Chionanthus*

Nu de winter op zijn retour is en het voorjaar voor de deur staat, is het een mooi moment om aandacht te besteden aan twee houtige gewassen waarvan de Nederlandse namen relatie hebben met de winter en het voorjaar, namelijk sneeuwvlokken en sneeuwkllokken.

Van sneeuwvlokken hebben we deze winter heel weinig gezien maar van Sneeuwkllokjes al des te meer. Het betreft *Halesia carolina* (Sneeuwkllokjesboom) en *Chionanthus virginicus* (Sneeuwvlokjesboom).

Ondanks de relatie met de winter die in de Nederlandse namen zit, bloeit de Sneeuwkllokjesboom in mei/juni en de Sneeuwvlokjesboom in juni/juli.

De Nederlandse naamgeving van beide soorten heeft dus niets te maken met het bloeitijdstip maar wel met de vorm en kleur van de bloemen. Van *Halesia carolina* zijn de bloemen wit, klokvormig en hangend en tonen daarmee enige gelijkenis met sneeuwkllokjes.

Van *Chionanthus virginicus* zijn de bloemen ook wit, met zeer smalle kroonslippen en hebben daarmee gelijkenis met sneeuwvlokken.

De Nederlandse namen van beide plantensoorten suggereren ook dat we met bomen te maken hebben, echter beide soorten zijn struiken.

Halesia carolina en *Chionanthus virginicus* hebben als natuurlijk areaal het oosten van de Verenigde Staten en zijn in ons klimaat goed winterhard.

Over de taxonomie van *Chionanthus* bestaat eenduidigheid, van *Halesia* valt dat niet meteen te zeggen.

In de nieuwste naamlijst van houtige gewassen vinden we voor de meest algemene soort de naam *Halesia carolina*, in oudere *Halesia tetraptera*.

De soort aanduiding tetrapterus, tetra = vier en pteron = vleugel, betekent dus *viervleugelig*.

Een hele toepasselijke naam eigenlijk, die een kenmerkende eigenschap van de vrucht aangeeft, echter deze naam is nu ongeldig.

Foto 1 Denekamp - Singraven *Halesia carolina* 17-05-2013

In deze Naamlijst Houtige Gewassen worden van *Halesia* 3 soorten genoemd (*H. carolina*, *H. diptera*, *H. monticola*), we beperken ons tot de twee belangrijkste voor Nederlandse omstandigheden.

Nog steeds is er taxonomische discussie gaande of *H. monticola* een aparte soort is of een variëteit van *H. carolina*.

Gaat het nu om twee duidelijke soorten of om één soort met twee variëteiten.

Foto 2 Doorn - Von Gimborn Arboretum Halesia carolina 19-09-2013

Tegen dit probleem liepen we ook aan in het arboretum van Singraven bij Denekamp, waar we inmiddels al een paar jaar bezig zijn met de juiste benaming van het sortiment. Voor ons een zeer boeiende renovatieklus. In dit prachtige park, met hier en daar toch wat aftakelende bomen, ontworpen door de beroemde Nederlandse tuinarchitect Leonard Springer, staan 8 exemplaren van Halesia. Sinds de voorzomer van 2013 is dit arboretum opengesteld voor het publiek.

Voor ons was het spannend of er onder dit achttal een *H. monticola* aanwezig zou zijn. Van alle exemplaren hebben we levend materiaal verzameld en foto's gemaakt en ondanks deze inspanningen kwamen we na determinatie toch maar tot één soort nl. *H. carolina*. Dit op basis van de bloemvorm en de groeiwijze.

Opvallend is ook dat in de standaard literatuur hierover geen eenduidigheid bestaat in de beschrijving van de morfologische eigenschappen. Eigenlijk moet je ook de herkomst van de exemplaren kennen om met enige zekerheid de juiste benaming vast te kunnen stellen. M.a.w. wat is de oorsprong van het vermeerderingsmateriaal geweest van de planten op Singraven? Dit weten we niet en deze gegevens zijn op Singraven niet meer beschikbaar, helaas.

Voor de duidelijkheid; in het oosten van de Verenigde Staten groeit *Halesia monticola* in de Great Smoky Mountains vrij hoog in de bergen, terwijl *Halesia carolina* voorkomt in veel van de Oostelijke Staten van Noord-Amerika, zoals Noord- en Zuid-Carolina, (vandaar de soortnaam) Tennessee, Georgia, en Alabama, etc. Deze struik groeit van nature op voedselrijke, wat zurige, vochtige berghellingen en langs oevers van rivieren in de gemengde loofhoutbossen samen met *Liriodendron tulipifera*, *Fraxinus americana*, *Acer rubrum*.

Bij toeval eigenlijk kwamen we in het voorjaar van 2013 in de gelegenheid om foto's van *Halesia monticola* te maken in Wageningen in het oude arboretum 'De Dreijen'. Het betreft daar een exemplaar van minstens 60 á 70 jaar oud. De plant (een boomvorm) stond toen in volle bloei. In de literatuur wordt aangegeven dat *Halesia monticola* op oudere leeftijd veel meer een boom is en *Halesia carolina* juist meer een struik.

De bloemen van *H. carolina* lijken op hangende trechtertjes (plooirokjes) en van *H. monticola* meer op hoepelrokjes. De foto's bevestigen het.

Foto 3 Wageningen - Arboretum de Dreijen Halesia monticola 19-5-2013

Foto 4 Wageningen - Arboretum de Dreijen Halesia monticola 19-5-2013

In Hengelo staat een heel mooi exemplaar van *H. carolina* aan de Van Swietenstraat. Bij gelegenheid, b.v. als je onderweg naar de Boerhavelaan voor de opstart van een excursie is het de moeite waard om in de tweede helft mei de bloei van *Halesia carolina* aldaar te bewonderen. (Boerhavelaan→naar Geerdingsweg→kruisingoversteken→1ste straat links)

Foto 5 Hengelo - Van Swietenstraat *Halesia carolina*

De sneeuwvlokjesboom, *Chionanthus virginicus*, is een tweehuizige struik uit de familie van de olijfwilgachtigen, met o.a. ook *Fraxinus* en *Ligustrum*. De bloeiwijze is een opstaande pluim met witte bloemen, die dus een beetje op sneeuwvlokken lijken.

Op Singraven vind je later in het seizoen blauwe vruchtjes bij enkele exemplaren, hier staan dus mannetjes en vrouwtjes bij elkaar. Het nieuwe seizoen staat voor de deur, het arboretum Singraven is toegankelijk voor publiek en het is schitterend om daar bloeiende Sneeuwvlokjesbomen en Sneeuwvlokjesbomen te zien.

Foto 6 *Chionanthus virginicus*

Foto's en tekst:

Gerrit Haverkamp
Jan Zwieneberg

Interview met Andre Bolt

Sinds wanneer ben je lid van de KNNV?

Ik denk dat ik lid geworden ben in 1951. In ieder geval ongeveer 1 jaar nadat ik vanuit het westen naar Hengelo verhuisd ben. Ik kwam naar Hengelo omdat ik een baan bij de Heemaf kon krijgen. Daar had ik een collega die al lid was van de KNNV en die heeft mij overgehaald om ook lid te worden.

Ik had toen trouwens al wel belangstelling voor de natuur.

Hoe is die belangstelling ontstaan en in welk onderdeel van de natuur ben je het meest geïnteresseerd?

Ik ben opgegroeid in het polderland boven Haarlem in het dorp Halfweg. Een gebied van de vruchtbare zeeklei dus, in wat toen nog de IJpolders genoemd werd. Mijn vader was van beroep bloemist/hovenier en had een kleine snijbloemen kwekerij.

De belangstelling voor planten en bloemen heb ik dus al van kinds af meegekregen, al ging het dan wel in eerste instantie om tuinplanten. Mijn vader heeft trouwens nog Mien Ruys als stagiaire begeleid.

Als tiener werkte ik in de vakanties bij een boer in de polder, ik was dus vaak buiten. Die boer was overigens een broer van minister Piet Lieftink (die van het bekende tientje).

Met een vriend maakte ik vaak wandelingen over de dijk in de polder. Hij was een echte vogelaar. Maar mijn ogen en mijn gehoor waren in die tijd ook al niet zo scherp, dus ik was een slechte waarnemer wat vogels betreft. Hij wees mij vaak op een vogelgeluid: "Hoor je dat niet?" Nee, dat hoorde ik dus niet.

Het was voor mij dus makkelijker om me met planten bezig te houden.

Die vriend beweert dat ik hem veel geleerd heb over planten, maar dat betwijfel ik eigenlijk.

Heb je ook bepaalde functies bekleed binnen de KNNV?

Jazeker, ik ben ongeveer drie termijnen voorzitter geweest van onze afdeling en zelfs nog een tijdje voorzitter van het gewest. Verder ben ik de laatste jaren natuurlijk actief geweest binnen de excursiecommissie.

Mijn vrouw Dick (Dirkje) met wie ik in 1955 getrouwd ben is nog een tijd secretaresse van de afdeling geweest. Zij heeft ook jarenlang de oliebollen gebakken voor de nieuwjaarsreceptie.

Toen de kinderen wat groter waren namen we ze ook vaak mee met de excursies.

Mijn oudste dochter is ook een tijdje lid geweest. Zij herkent wel veel vogels en ziet en hoort veel.

Heb je ook deelgenomen aan landelijke KNNV activiteiten?

Ja, ik ben met verschillende kamers en reizen mee geweest.

Ik herinner me b.v. een kamp in Tsjechië en reizen naar Falsterbo / Rügen en naar de Pyreneeën.

De laatste jaren ben ik vaak mee geweest met de z.g. vijfdaagse, die altijd in de maand mei georganiseerd wordt. Dit jaar vindt die al voor de 45ste keer plaats, hoewel ik onlangs een mailtje kreeg dat het dit jaar wellicht niet doorgaat..

Wat zijn je favoriete natuurgebieden?

In het voorjaar is dat het Samernrott.

Verder de omgeving van Ootmarsum en dan natuurlijk met name het Springendal.

Heb je ook favoriet natuurboek?

Niet echt, maar ik heb wel veel bewondering voor het werk van de drie broers Westra.

Zij zijn o.a. de illustratoren van de Nederlandse Oecologische Flora.

En vroeger de Verkade albums natuurlijk.

Schoningswerk Bentelerheide

De grootschalige werkzaamheden rond de Benterheide voor het omzetten van de agrarische percelen naar meer natuur zijn eind vorig jaar afgerond. Dit wil niet zeggen dat we klaar zijn. Het voorzetten van het kleinschalige schoningswerk is een goede aanvulling om het project te laten slagen. Daarom gaan we gewoon door met het verwijderen van opslag van Berk, Lijsterbes en Vuilboom.

Na een half jaar sta je versteld hoe snel de opslag weer uitloopt. Volhouden is het enige om de opslag onder controle te krijgen. Daarom zetten we op **zaterdag 22** maart en op **5 april** de werkzaamheden voort. Op de eerste zaterdag zullen we bekijken wat allemaal is gebeurd rond de Bentelerheide.

Diegene die wil en kan helpen is van harte welkom. Snoeizaag, snoeischaar, takkenschaar en hark graag meenemen. Het is raadzaam om werkhandschoenen en laarzen aan te doen.

Dit jaar beginnen we met schonen op zaterdagochtend: **22 maart en 5 april** van 09.30 uur tot 12.00 uur.

Verzamelpunt is het toegangshek aan de Gorsveldweg, kruising Drekkersweg.

Wytze Boersma tel. (074) 3762711

De Regge, thema voor het excursieprogramma 2014

Dit jaar zullen we in het excursieprogramma extra aandacht schenken aan de Regge. Het is een rode draad in het programma.

De Regge, een van de laagland rivieren van Twente is door het waterschap Regge en Dinkel, (nu Vechtstromen) flink onderhanden genomen. Hierbij worden 3 doelstellingen verwezenlijkt.

1. Voldoen aan de kaderlichtlijn water (KRW). Het verbeteren van de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater, zodat dieren en planten zich kunnen ontwikkelen en verspreiden.
2. Waterbeheer 21^e eeuw (WB21) Hierdoor wordt ruimte geboden aan het water, zodat ongecontroleerde overstromingen in natte perioden en watertekorten in droge tijden worden voorkomen
3. Het mede realiseren van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Een netwerk van natuurwegen, zodat het leefgebied van (zeldzame) dieren en planten wordt vergroot en populaties gezond blijven. Bovendien wordt de belevingswaarde van bewoners en recreanten vergroot.

Om dit te realiseren zijn er een 20 tal projecten, vanaf 2005 opgestart. Hiervan zijn er 8 geheel uitgevoerd. Hierdoor wordt de ca. 50 km lange Regge, tussen Diepenheim en Ommen stapsgewijs omgevormd van een kanaalachtige beek naar een natuurlijke rivier.

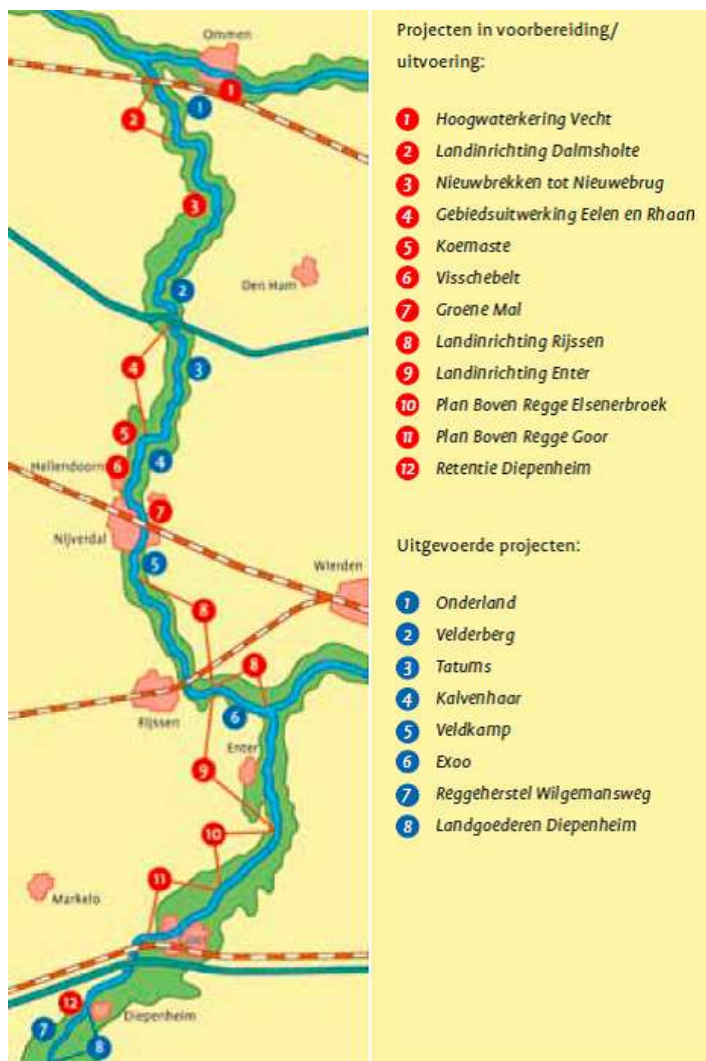
De Regge is altijd een belangrijke rivier geweest voor de inwoners van Twente. Lange tijd zorgde de Regge voor het vervoer van goederen en personen van Twente naar het westen van het land. Tot 1848 was het een vrij kronkelige rivier met brede overstromingsgebieden. Hierna zijn de bochten rechtgetrokken en gekanaliseerd.

Door gewijzigde inzichten van de laatste jaren krijgt de Regge zijn natuurlijke karakter weer terug. Bij extra watertoevoer worden er hoogwaterbuffers gemaakt. Hierdoor kan het water beheerst worden afgevoerd.

Wij zullen dit jaar de Regge op verschillende plekken bekijken. We beginnen bij de bron, bij Diepenheim. Hierna tussen Rijssen en Nijverdal, dan bij Tatum boven Nijverdal en tenslotte bij Ommen.

Zie website waterschap Regge en Dinkel

Namens de excursiecommissie, Wytze Boersma

Wat groeit en leeft er in een wijk?

In het voorwoord van *Onder de Loep* van september 2013 hebben we gemeld dat we, samen met het IVN, een subsidieverzoek hadden ingediend bij Univé voor een project waar we soorten wilden gaan tellen in het Weusthagpark.

Mede door het grote aantal inzendingen werd het verzoek afgewezen.

Dit plan paste in het meerjarenplan van het landelijk KNNV waarin de natuur in en om de stad centraal staat.

Na de afwijzing is in het bestuur besloten dat we toch met een soortgelijk project van start moesten gaan. Een aantal leden hebben toen een plan uitgewerkt waarbij de keuze is gevallen op de wijk Slangenbeek. Een tweede stap was dat de Wijkraad Slangenbeek bij de uitvoering betrokken zou worden en het plan ook moest ondersteunen.

In februari is het plan aan de Wijkraad voorgelegd en op 17 februari hebben ondergetekenden een gesprek gehad met twee leden van de Wijkraad. In een plezierig gesprek zijn verschillende suggesties besproken. Afsproken werd om met twee concrete activiteiten te starten en mogelijk in 2015 met een derde. De twee activiteiten zijn:

- a. Het tellen van soorten in de eigen tuin a.d.h.v. de herkenningskaart (wilde) Dieren in de tuin. Hierbij is een (digitaal) registratieformulier beschikbaar dat iedereen kan invullen. Het is bedoeling dat dertig gezinnen (lieft met kinderen) een gratis herkenningskaart krijgen en daarna het formulier gaan invullen. Zo krijgen we na een jaar een goed beeld van wat er in de tuinen van Slangenbeek leeft. Als er meer dan 30 aanmeldingen komen wil ook de Wijkraad een aantal kaarten beschikbaar stellen!
- b. In de wijk zijn twee kruidenwadi's aangelegd. We gaan samen met wijkbewoners volgen wat hierin groeit en leeft. Hoe we dit gaan doen wordt op korte termijn uitgewerkt.

Op 18 februari is het plan in de Wijkraad besproken en men wil het van harte ondersteunen.

Eind april verschijnt de volgende wijkkrant (Roerpen). In dit nummer zullen we het project in de wijk aankondigen inclusief startdata.

Wie interesse heeft om mee te werken kan zich melden bij ons.

***Joop de Wit en
Jan Zwienenberg***

Aankondiging KIN cursus: Kringlopen

Op 31 maart, 7 en 14 april heeft de cursuswerkgroep KIN (KNNV, IVN en NIVON) een cursus over kringlopen op programma staan. Hoewel alles nog niet helemaal is uitgeredeld starten we op eerste avond met de kringlopen in BD landbouw. Jan Nijmeijer van de boerderij Het Groenespoor, zal een presentatie houden over kringlopen op zijn biologisch-dynamische boerderij met betrekking tot akkerbouw, groenteteelt én kleinschalig veehouderij.

Op de tweede avond zal Gerrit Haverkamp een presentatie houden over de natuurlijke kringlopen. Hierbij moet je denken aan de zuurstof en stikstofkringlopen.

De derde avond zal gaan over recycling. Dit moet nog precies worden ingevuld.

Inlichtingen bij **Wytze Boersma**, tel (074) 376 2711